

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr. N83 Blåbjerg
Egekrat, Lyngbos Hede og Hennegaards
Klitter

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. N83 Blåbjerg Egekrat, Lyngbos Hede og Hennegårds Klitter

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-005-4

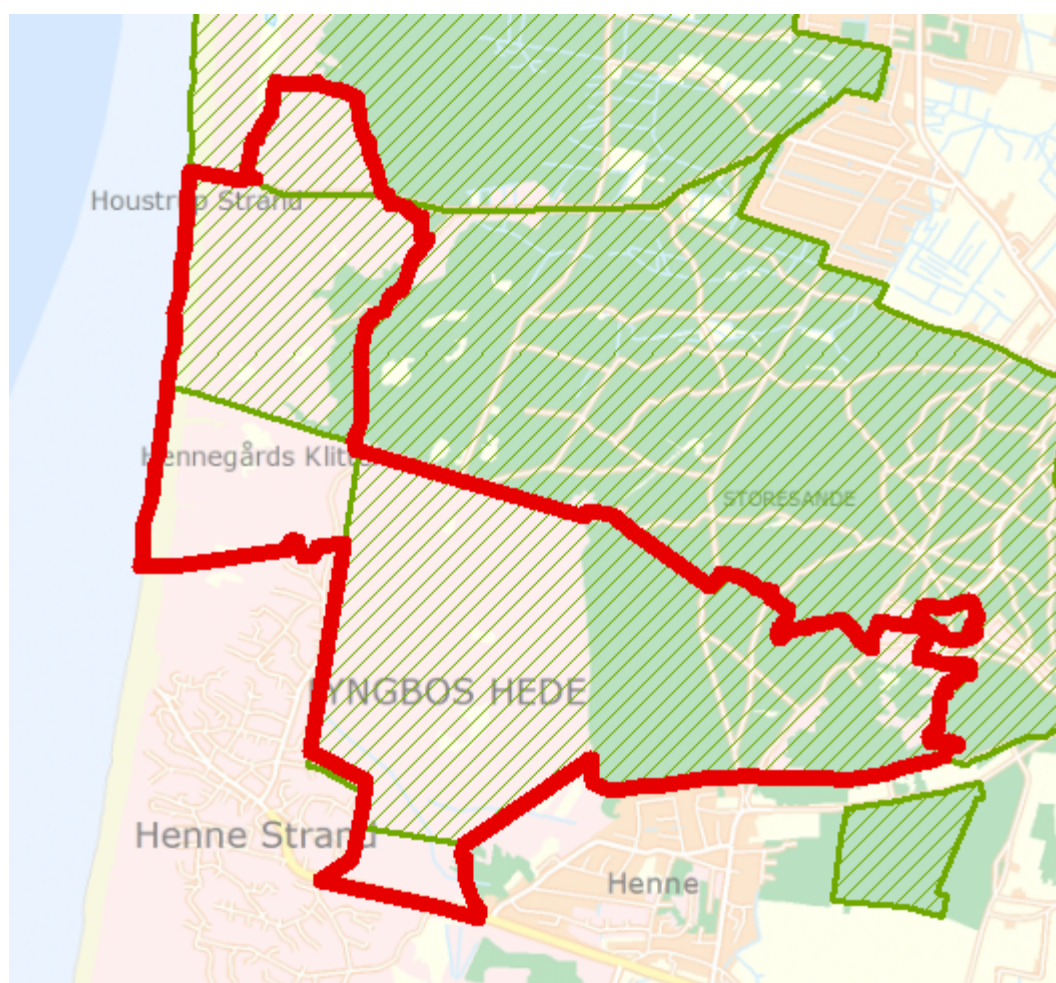
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N83 Blåbjerg Egekrat, Lyngbos Hede og Hennegårds Klitter og vedrører Naturstyrelsens arealer på ca. 593 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens

hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år. I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

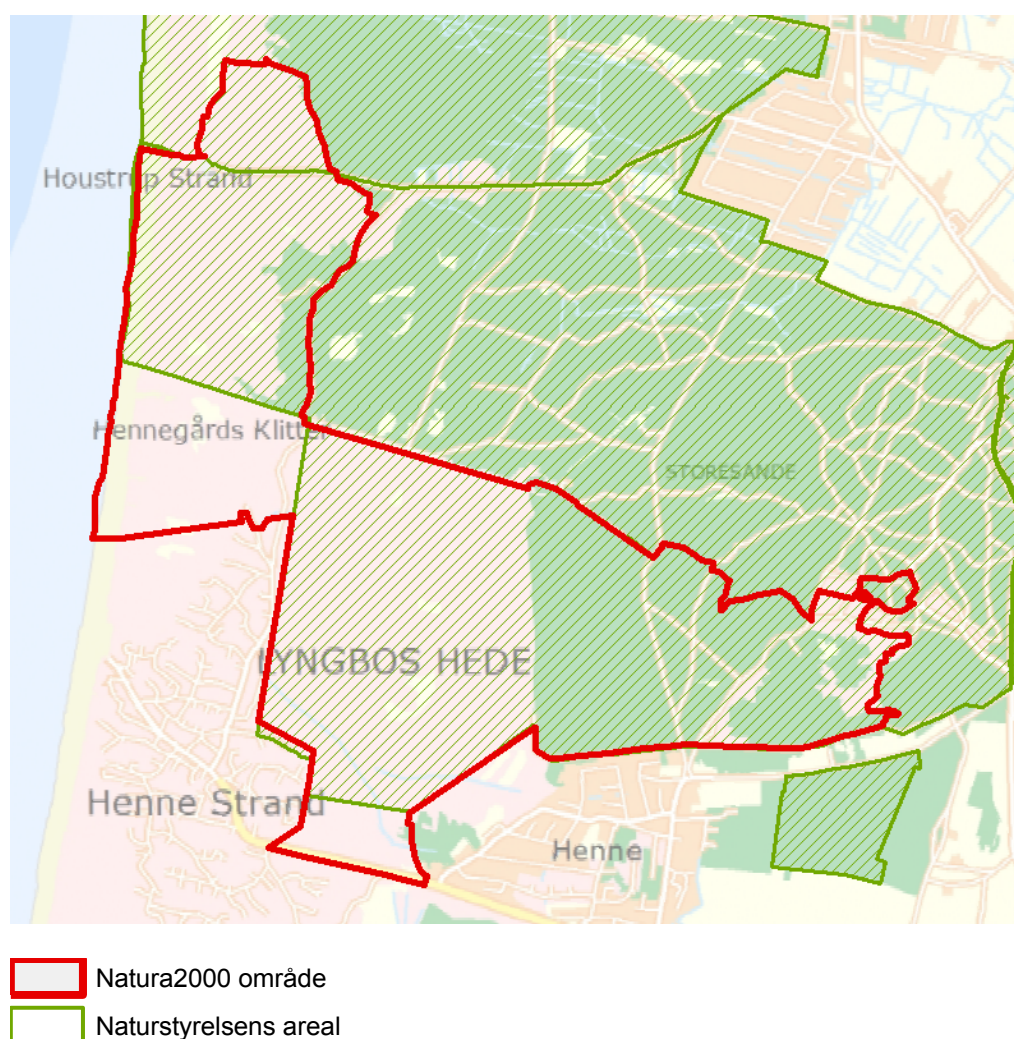
2. Områdebeskrivelse

Området består af de store klit- og hedeområder nord for Henne i Varde Kommune. Størstedelen, ca. 86 %, af området er statsejet (593 ha). De store fredede klitheder, Lyngbos Hede og Hennegårds Klitter, er sammen med Blåbjerg Egekrat centrale elementer i området. I Blåbjerg Plantage findes klitten "Blåbjerg" på 64 m. o. h., der er det højeste punkt i området.

Naturinteresserne på Naturstyrelsens arealer knytter sig primært til det særegne egekrat og de lysåbne arealer, bl.a. Lyngbos Hede. Lyngbos Hede,

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Inden for området ejer Naturstyrelsen Blåbjerg Klitplantage, størstedelen af Lyngbos Hede og den nordligste del af Hennegård Klitter. Hederne er karakteristiske for den jyske vestkyst. Da store dele af klit- og hedeområdet blev fredet i henholdsvis 1966 (Lyngbos Hede) og 1993 (Hennegårds Klitter) findes der her naturområder, der er helt uden sommerhusbebyggelse og tekniske anlæg.

Naturtyperne klithede og grå/grøn klit er de mest udbredte i området, og langs med stranden findes hvid klit og forklit. Spredt i området findes mere artsrige klit- og tørvelavninger. Syd for Blåbjerg er der et stort naturligt egekrat, som udgør en væsentlig del af landets samlede areal med habitatnaturtypen skovklit. Skovklit indgår dog ikke i denne plan. Arealet er fredsskovpligtigt og dermed er omfattet af Natura 2000-planen fra 2010, der for fredsskovpligtige arealer gælder fra 2010-21. En mere detaljeret områdebeskrivelse findes i basisanalysen.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

	Naturtype	Areal
2130	Grå/grøn klit	84,0
2140	Klithede	279,4
2110	Forklit	1,0
2120	Hvid klit	7,1
2190	Klitlavning	23,0
2170	Grårisklit	4,1
I alt		398,6

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 5 plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper hvilket blandt andet omfattede afgræsning, afbrænding og tørveskræling.

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	71	Gennemførte indsatser (areal)	666 ha	>99 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	1	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	2 ha	<1 %

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
2140	Klithede	Plejetiltag	Tørveskræling	2	Afventer kommunal tilladelse, gennemføres i 2. planperiode.

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Områdets lysåbne habitatnatur er præget af klitter og klithede. Naturstyrelsen har i første plejeperiode iværksat en omfattende pleje af de kortlagte habitatnaturtyper i form af afbrænding, hegning og græsning i lokalt tilpassede kombinationer. Erfaringerne med indsatserne er generelt

gode. Det er Naturstyrelsens vurdering at klitterne og klithederne overvejende har reageret med en positiv udvikling på indsatserne og at indsatserne skal fortsætte i den kommende periode, med enkelte justeringer i indsatsens intensitet. Et godt eksempel er Lyngbos Hede, som er i god plejetilstand. Den er blevet plejet med afbrænding og hvor der desuden i 2011 er etableret græsning på heden. Der er i forbindelse med plejearbejdet forsøgt at genskabe en mere naturlig hydrologi på heden, idet en afvandingsgrøft er blevet lukket. Umiddelbart med fint resultat.

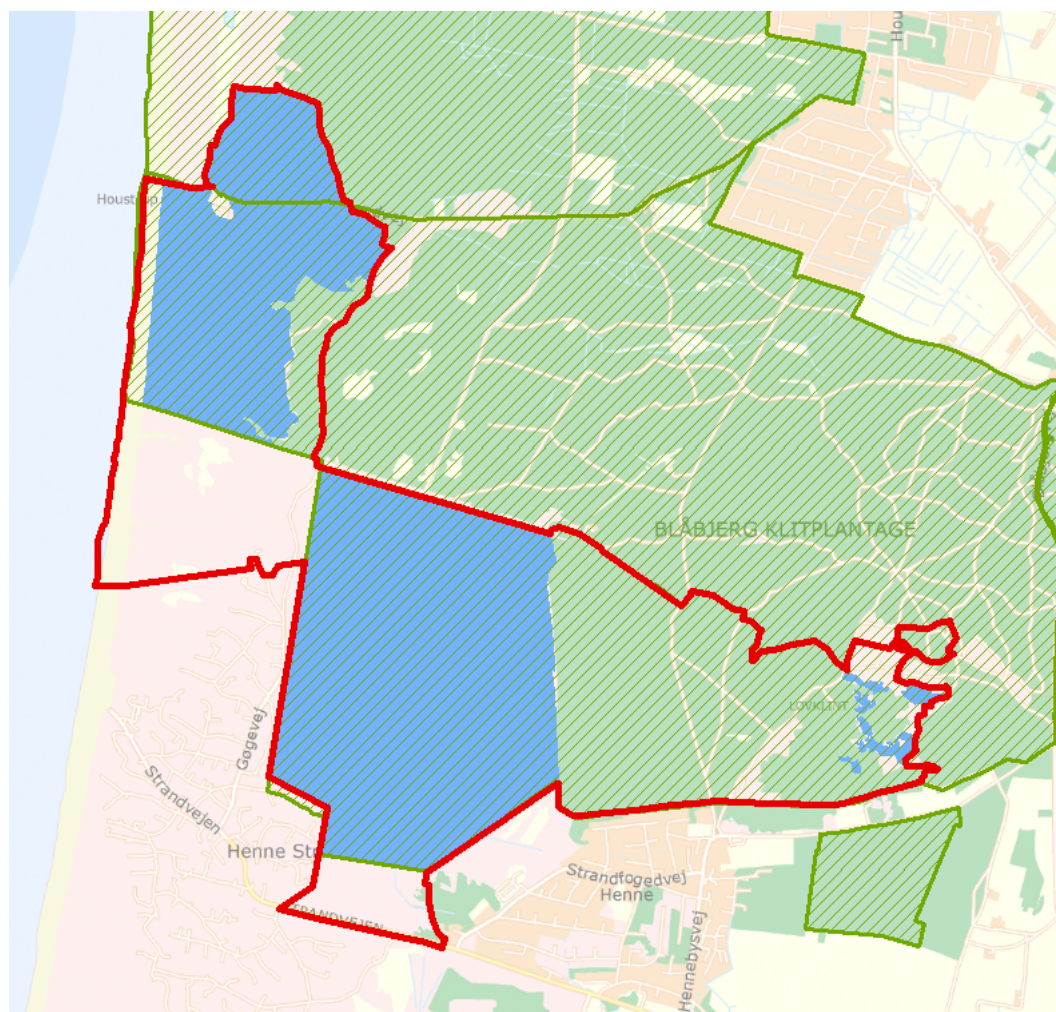
Klithederne der ligger i området omkring løvklitterne ved Blåbjerg afviger fra det generelle billede. De har sammen med løvklitten haft "naturlig dynamik" som målsætning og som følge heraf været friholdt for driftstiltag. "Naturlig dynamik" som mål for en lysåben natur i en skov har vist sig at være problematisk. I den kommende planperiode skal mål og midler tages op til revision.

Konkrete erfaringer

- Afbrænding efterfulgt af afgræsning er en velegnet metode til at mindske dominans af blåtop.
- Afgræsning i den grå klit kan være med til at gøre naturtypen mere dynamisk i form af sandflytning.
- Afgræsning ved passende intensitet kan forbedre forholdene for markfirben i form af bare sandpletter.
- Afbrænding er en god metode til at forynge og sikre klithedens dværgbuske, og med til at sikre vinterfoder til krondyrene.
- Afgræsning omkring klitsøer skaber en lav tæt vegetation i overgangen mellem sø og land. Det giver en bedre dynamik for fuglelivet og floraen.
- Erfaringerne med at kombinere rydning, mosaik afbrænding og afgræsning i forskellige grader er gode. Det giver mulighed for at lave forskellige og varierede lokaliteter tilpasset de konkrete forhold, og derved forbedre dynamikken for flora og fauna.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal
- Lysåbne habitatnaturtyper med planlagt indsats
- Lysåbne habitatnaturtyper uden planlagt indsats

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkrete følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %

- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning og rydning af opvækst på klitheder, dele af klitter og klitlavninger jf. nedenstående skema.

Endvidere vil 130 ha klitheder og klitter være underlagt en cyklisk drift med pletvise afbrændinger med års mellemrum.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af bekæmpelse af invasive arter som især hybenrose) på ca. 23 ha, samt tørveskrælning på Lyngbos Hede på ca. 1,5 ha

Table d: Plejemål for lysåbne naturtyper

	Naturtype	Målsætning	Areal
2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	32,5
		Naturtypebevarende pleje	51,5
2140	Klithede	Sikring af naturtypen	8,6
		Naturtypebevarende pleje	270,8
2110	Forklit	Sikring af naturtypen	1,0
2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	7,1
2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	2,7
		Naturtypebevarende pleje	20,3
2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	4,1
	Ialt		398,5

Table e: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

	Naturtype	Indsats	Eksisterende eller ny indsats	Areal
--	-----------	---------	-------------------------------	-------

2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	12,3
		Græsning	Eksisterende	30,0
		Rydning af opvækst	Eksisterende	43,0
		Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	13,1
		Afbrænding	Eksisterende	14,0
2140	Klithede	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	10,5
		Græsning	Eksisterende	177,0
		Rydning af opvækst	Eksisterende	242,7
		Afbrænding	Eksisterende	115,9
2110	Forklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,0
2120	Hvid klit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	7,1
2190	Klitlavning	Græsning	Eksisterende	14,5
		Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,1
		Afbrænding	Eksisterende	0,1
		Tørveskrælning	Eksisterende	1,5
2170	Grårisklit	Græsning	Eksisterende	2,8

I tabel e er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtyper, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II har en udvikling i deres areal og tilstand, der er stabil eller i fremgang.
- Naturtyper, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V har en udvikling i deres natur/skovtilstand, der er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N N83 Blåbjerg Egekrat

Området består af de store klit- og hedeområder nord for Henne i Varde Kommune. Størstedelen, ca. 86 %, af området er statsejet (593 ha). De store fredede klitheder, Lyngbos Hede og Hennegårds Klitter, er sammen med Blåbjerg Egekrat centrale elementer i området. I Blåbjerg Plantage findes klitten "Blåbjerg" på 64 m. o. h., der er det højeste punkt i området.

Naturinteresserne på Naturstyrelsens arealer knytter sig primært til det særegne egekrat og de lysåbne arealer, bl.a. Lyngbos Hede. Lyngbos Hede,

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

	Naturtype	Areal
2130	Grå/grøn klit	84,0
2140	Klithede	279,4
2110	Forklit	1,0
2120	Hvid klit	7,1
2190	Klitlavning	23,0
2170	Grårisklit	4,1
I alt		398,6

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtypen grå/grøn klit med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %
- Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Plejemål for lysåbne naturtyper
- Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

	Naturtype	Målsætning	Areal
2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	32,5
		Naturtypebevarende pleje	51,5
2140	Klithede	Sikring af naturtypen	8,6
		Naturtypebevarende pleje	270,8
2110	Forklit	Sikring af naturtypen	1,0
2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	7,1
2190	Klitlavning	Sikring af naturtypen	2,7
		Naturtypebevarende pleje	20,3
2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	4,1
	Ialt		398,5

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper

	Naturtype	Indsats	Eksisterende eller ny indsats	Areal
2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	12,3
		Græsning	Eksisterende	30,0
		Rydning af opvækst	Eksisterende	43,0
		Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	13,1
		Afbrænding	Eksisterende	14,0
2140	Klithede	Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	10,5
		Græsning	Eksisterende	177,0
		Rydning af opvækst	Eksisterende	242,7
		Afbrænding	Eksisterende	115,9
2110	Forklit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,0
2120	Hvid klit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	7,1
2190	Klitlavning	Græsning	Eksisterende	14,5
		Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,1
		Afbrænding	Eksisterende	0,1
		Tørveskrælning	Eksisterende	1,5
2170	Grårisklit	Græsning	Eksisterende	2,8

I tabel III er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i Natura 2000-planerne for 2016-2021.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

- Naturtyper, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II har en udvikling i deres areal og tilstand, der er stabil eller i fremgang.
- Naturtyper, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V har en udvikling i deres natur/skovtilstand, der er i fremgang, således at der på sigt opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddingård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk